

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ

การค้าระหว่างประเทศ (International Trade) เป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นระหว่างประเทศ ในประเทศที่ใช้ระบบเศรษฐกิจระบบเปิด จะมีเรื่องของการค้าระหว่างประเทศเข้ามาเกี่ยวข้องกับรายได้ประชาชาติ อย่างไรก็ตามในเชิงทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศแบ่งออกเป็น 2 ทฤษฎี คือ

1) ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศยุคเก่า (Classical Theory) ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีมูลค่าแห่งแรงงาน ซึ่งถือว่ามูลค่าแลกเปลี่ยนของสินค้าต่างๆ ย่อมขึ้นอยู่กับแรงงานที่ใช้ผลิตสินค้านั้นๆ อิทธิพลในการผลิตที่สินค้าชนิดหนึ่งมีต่อสินค้าอีกชนิดหนึ่งขึ้นอยู่กับแรงงานที่ใช้ในการผลิต ถ้าแรงงานที่ใช้ในการผลิตน้อยก็จะมีค่าแลกเปลี่ยนต่ำทฤษฎีตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่าแรงงานเป็ปัจจัยสำคัญที่สุดในการผลิต และในขณะที่เดียวกันการเคลื่อนย้ายแรงงานก็จะต้องทำได้อย่างสมบูรณ์ คือเคลื่อนย้ายจากอาชีพหนึ่งไปอีกอาชีพหนึ่งได้โดยไม่เกิดความยุ่งยากและแรงงานเคลื่อนย้ายจากแหล่งหนึ่งไปยังอีกแหล่งหนึ่งได้อย่างเสรีไม่มีสิ่งใดขัดขวาง ดังนั้นทฤษฎีนี้จึงมิได้พิจารณาทางด้านการเงิน การเคลื่อนย้ายทุนหรือการเคลื่อนย้ายรายได้ ทั้งนี้เพราะในยุคนั้นหรือในยุคเริ่มใช้ทฤษฎีนี้ การใช้เครื่องจักรยังไม่แพร่หลาย ปัจจัยการผลิตส่วนใหญ่ใช้แรงงาน

2) ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศยุคใหม่ (Modern Theory) ทฤษฎีได้อาศัยข้อจำกัดของทฤษฎีเก่า โดยพยายามอธิบายปัจจัยการที่ประเทศมืออยู่จะสามารถผลิตได้รับปริมาณเท่าใด ทฤษฎีนี้เน้นต้นทุนการผลิตที่ใช้ในปัจจัยการผลิตทุกชนิด โดยใช้ทฤษฎีราคา (price theory) ช่วยอธิบายถึงกลไกระบวนการผลิต นั่นคือ ทฤษฎีต้นทุนค่าเสียโอกาส (theory of opportunity cost) และทฤษฎีการค้าที่พิจารณาปริมาณทรัพยากร (factor endowments approach)

สำหรับประโยชน์การค้าระหว่างประเทศคือเมื่อประเทศต่างเลือกผลิตสินค้าที่มีความถนัดหรือปัจจัยอื่นเหมาะสม ด้วยเหตุดังกล่าวการค้าระหว่างประเทศจึงเสมือนการจัดสรรทรัพยากรของโลกที่มีอยู่จำกัดให้สามารถสนองความต้องการของผลโลกได้มากที่สุด เพราะถ้าแต่ละประเทศเลือกผลิตสินค้าที่ถนัดมีต้นทุนต่ำแล้วนำมาซื้อขายแลกเปลี่ยนกันจะช่วยให้พลโลกได้สินค้าที่มีคุณภาพและราคาถูกลงสนองความต้องการได้มากขึ้น แต่ในสภาพความเป็นจริงในปัจจุบันประเทศ

ต่างๆกลับใช้นโยบายการค้าโดยคุ้มกันมีการใช้มาตรการเพื่อกีดกันทางการค้าสินค้านำเข้าและส่งเสริมสินค้าส่งออกอันเป็นเรื่องของนโยบายการค้าระหว่างประเทศ

2.1.2 นโยบายการค้าระหว่างประเทศ

ตามทฤษฎีทางการค้าระหว่างประเทศส่วนมากส่งเสริมให้แต่ละประเทศเลือกผลิตสินค้าเฉพาะที่ตนถนัดมีทรัพยากรเหมาะสมและให้มีการขายกันโดยเสรีส่วนประเทศไหนจะเลือกใช้นโยบายใดขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของตนเอง นโยบายการค้าระหว่างประเทศมี 2 ลักษณะคือ

1) นโยบายการค้าเสรี (Free Trade Policy) เป็นนโยบายการค้าต่างประเทศที่ไม่สนับสนุนการเก็บภาษีศุลกากรในอัตราที่สูงและพยายามขจัดข้อจำกัดต่างๆ ที่ขัดขวางการค้าต่างประเทศประเทศที่ถือนโยบายการค้าเสรีจะต้องอยู่ในเงื่อนไขดังต่อไปนี้ หนึ่งดำเนินการผลิตตามหลักการแบ่งแยกแรงงาน สองไม่มีการเก็บภาษีอากรเพื่อคุ้มกันคงเก็บเพื่อเป็นรายได้ของรับเท่ากันนั้น สามไม่มีการให้สิทธิพิเศษหรือเลือกปฏิบัติต่อสินค้าประเทศใดประเทศหนึ่งโดยเฉพาะ และสี่จะต้องไม่มีข้อจำกัดทางการค้าที่จะเป็นอุปสรรคต่อการค้าต่างประเทศ

2) นโยบายคุ้มกัน (Protectionism Policy) เป็นนโยบายที่ตงกันข้ามกับนโยบายแรกคือรับ,บาลของประเทศต่างๆไม่ควรปล่อยให้การค้าระหว่างประเทศเป็นไปตามยถากรรมเป็นหน้าที่รัฐที่จะต้องเข้าไปแทรกแซงเพื่อคุ้มครองเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ ซึ่งมีความสามารถในการผลิตไม่เท่ากันถ้ารัฐไม่เข้าไปคุ้มครองแล้ว ประเทศเหล่านั้นอาจประสบกับความเสียหายต่อเศรษฐกิจได้ ประเทศที่ใช้นโยบายนี้มีเหตุในการสนับสนุนการใช้นโยบายคือ หนึ่งด้านเศรษฐกิจเพื่อช่วยเหลือคุ้มครองอุตสาหกรรมขึ้นทารก สอง รายได้ของรัฐโดยเรียกเก็บภาษีศุลกากรขาเข้าในอัตราที่สูง สามด้านสังคมเป็การเปิดโอกาสให้การผลิตภายในประเทศมีประสิทธิภาพสูงสามารถขยายการผลิตและสี่ด้านการเมืองจะช่วยให้เศรษฐกิจของประเทศอยู่ฐานะพึ่งพาตนเองได้ย่อมมีอำนาจต่อรองและความมั่นคงทางการเมืองระหว่างประเทศ

2.1.3 แนวคิดการค้าได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (The Principle of Comparative Advantage)

ทฤษฎีผลประโยชน์เชิงเปรียบเทียบ ของเดวิด ริคาร์โด เป็นทฤษฎีที่มีชื่อเสียงที่อธิบายแผนของการค้าระหว่างประเทศได้อย่างชัดเจน และเป็นที่ยอมรับนับถือกัน โดยทั่วไปในสมัยนั้น ในหนังสือ "Principals of Political Economy and Taxation" (1871) โดยริคาร์โดเสนอแบบจำลองที่ง่ายและเห็นได้ชัดเจนในการอธิบายการค้าระหว่างประเทศ โดยมีข้อสมมติฐานที่เหมือนกับข้อสมมติฐานของกฎการค้าได้เปรียบโดยเด็ดขาดของ อัดัม สมิท

2.1.4 กฎการค้าเปรียบโดยเด็ดขาด (Law of Absolute Advantage)

ในหนังสือสามมั่งคั่งของนานาชาติ อดัม สมิท ได้ว่า ประเทศจะได้รับผลประโยชน์จากการค้าก็ต่อเมื่อมีการค้าเสรี และสนับสนุนที่เรียก คือ ในระบบเศรษฐกิจ รัฐเข้าไปยุ่งเกี่ยวในกิจกรรมทางเศรษฐกิจน้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้การค้าเสรีสนับสนุน โดยการแบ่งแยกแรงงาน (division of labor) และความชำนาญเฉพาะอย่าง (specialization) จึงทำให้ทรัพยากรของโลกมีการจัดสรร และนำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อการผลิตสินค้าซึ่งในที่สุดจะทำให้เกิดสวัสดิการที่สูงที่สุด

2.1.5 มาตรการกีดกันการค้าระหว่างประเทศ(International Trade Restrictions)

เป็นการค้าไม่เสรีหรือการค้าแบบจำกัดการค้า หมายถึงการที่รัฐบาลใช้นโยบายคุ้มกัน (protective policy) ด้วยวิธีต่างๆ เพื่อให้การค้าระหว่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้านำเข้าลดน้อยลง ที่สำคัญ ได้แก่ การเก็บภาษีศุลกากร (tariffs) ซึ่งมีวิธีการจัดเก็บ 3 แบบ คือ การเก็บตามราคา การเก็บตามสภาพ และการเก็บแบบผสมที่เก็บทั้งแบบตามราคาและตามสภาพ การกำหนดโควตาหรือปริมาณสินค้า (quota) การควบคุมเงินตราต่างประเทศ (exchange control) การทำการค้าโดยรัฐ (state trading) การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ (economic integration) ส่วนมาตรการกีดกันทางการค้าแบบนอกระบบที่ใช้เป็นเครื่องมือกีดกันทางการนำเข้าโดยทางอ้อม เช่น มาตรการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมการกำหนดมาตรฐานสินค้านำเข้าทางด้านสุขอนามัย ฯลฯ (วันรักษ์ มิ่งมณี นาคิน, 2545 :56) สำหรับข้อสนับสนุนการค้าแบบจำกัดมีดังนี้คือ เพื่อคุ้มครองอุตสาหกรรมทารกหรือแรกเกิด (the pauper argument) เพื่อต่อต้านการทุ่มตลาด (anti-dumping) เพื่อลดปัญหาการว่างงาน (Reducing unemployment problem) เพื่อประหยัดการใช้เงินตราต่างประเทศ และทำให้อัตราการแลกเปลี่ยนสินค้าดีขึ้น (improving term of trade)

2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พัฒนา ชวนรักธรรม (2528) ศึกษาวิจัยลัทธิลอบหนีศุลกากรและปัญหาในการป้องกันและปราบปราม โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาถึงปัญหาการลักลอบหนีศุลกากร การดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการลักลอบหนีศุลกากรและเพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานเพื่อเป็นแนวทางแก้ไข ปรับปรุงการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยใช้วิธีการศึกษาจากการค้นคว้าวิจัยจากเอกสารและสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง โดยไม่มีแบบสอบถามผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาการลักลอบหนีศุลกากร มีสาเหตุดังนี้ การแข่งขันทางการค้า

ในประเทศทำให้ต้องหาวิธีลดต้นทุน กำแพงภาษีที่กำหนดในอัตราสูง ผลประโยชน์ที่ได้รับการลักลอบหนีภาษีคุ้มค่ากับการเสี่ยง การบริหารงานจัดเก็บภาษีไม่รัดกุมประกอบกันพิธีการในการนำเข้าและส่งออกยุ่งยากล่าช้าทำให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมากขึ้น เศรษฐกิจและอาชีพของประชาชนในพื้นที่ซึ่งไม่มีทรัพยากรเพียงพอที่จะทำให้ประชาชนประกอบอาชีพหลักได้ และหากภูมิประเทศเอื้ออำนวยก็จะทำให้ประชาชนหันมายึดการค้าของหนีภาษีเป็นอาชีพหลัก หรืออาชีพต้องทำเป็นฤดูกาลเมื่อว่างเว้นจากการประกอบอาชีพหลัก ประชาชนก็จะหันมาค้าของหนีภาษีด้วย ค่านิยมของประชาชนที่นิยมบริโภคสินค้าต่างประเทศ ในการศึกษาการป้องกันและปราบปรามพบว่ามีปัญหาและอุปสรรคคือ การแก้ไข ไม่แก้ไขสาเหตุที่ทำให้เกิดการลักลอบคุณภาพและอัตราค่าตั้งของเจ้าหน้าที่รวมทั้งงบประมาณและอุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้มีจำกัด กฎหมายที่ใช้ยังไม่เฉียบพลันและเด็ดขาด อิทธิพลท้องถิ่น นักการเมืองหรือข้าราชการ ทศนคติในการภาษีของประชาชน การขาดนโยบายและแผนงานป้องกันและปราบปรามที่ต่อเนื่อง ส่วนแนวทางการแก้ไขปัญหาโดยสรุปคือการปรับปรุงคุณภาพและอัตราค่าตั้งของเจ้าหน้าที่ การประสานงานกับหน่วยงานฝ่ายปกครองและทหาร แก้ไขกฎหมายในการให้อำนาจ เจ้าหน้าที่มากขึ้นการประชาสัมพันธ์ให้ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีทัศนคติที่ดีในการเสียภาษีและการนิยมสินค้าที่ผลิตในประเทศ

นิสิต พันธมิตร (2542) ศึกษาปัญหาการค้าชายแดนภาคเหนือตอนบน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัญหาทางการค้าและเปรียบเทียบการค้าและเปรียบเทียบการค้าในระบบและนอกระบบของด้านการค้าต่างๆ ในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน สำนักงานพาณิชย์จังหวัดหอการค้าจังหวัด และการเก็บข้อมูลประเภทปฐมภูมิโดยใช้วิธีการออกแบบสอบถามและเดินทางไปศึกษาคาดว่าการค้านอกระบบ(ที่ไม่ผ่านด่านศุลกากร) สูงกว่าการค้าในระบบไม่ต่ำกว่า3-4 เท่า หรือคิดเป็นมูลค่าประมาณ 15,000-20,000 ล้านบาท โดยมีสาเหตุมาจาก พิธีการนำเข้าและส่งออกมีขั้นตอนมากและซับซ้อน หน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องของชายแดนมีหลายหน่วยงานมากเกินไป ใช้กฎระเบียบต่างฉบับกัน ทำให้เกิดช่องทางการแสวงหาผลประโยชน์ ระบบการค้ามีความผูกพันค่อนข้างเหนียวแน่นระหว่างพ่อค้ากลุ่มเดิมที่ทำการค้าขายเป็นเวลานานเนื่องจากความสัมพันธ์อันที่เครือญาติ หรือมีความเชื่อถือกันในการติดต่อค้าขายกลายเป็นกลุ่มอิทธิพลการค้าอิทธิพลการค้าท้องถิ่นทำให้พ่อค้ารุ่นใหม่เข้าไปง่ายตลาดได้ยากขึ้นรวมถึงการคืนภาษีมูลค่าเพิ่มให้กับพ่อค้าต้องใช้เวลานานจึงทำให้พ่อค้าแสวงหาวิธีการที่จะทำให้สินค้าของตนสามารถส่งออกได้ทันความต้องการ ส่วนปัญหาทางการค้าที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดเชียงรายซึ่งมีช่องทางการค้าผ่านทางอำเภอแม่สาย เชียงแสน และเชียงของ นั้น มีปัญหาที่เกิดขึ้นแตกต่างกัน เช่น อำเภอแม่สาย มีปัญหาที่เกิดขึ้นคือ ปัญหาทางคมนาคมระหว่างชายแดนไทย-พม่า ปัญหาความมั่นคงภาคเอกชนของพม่า ไม่

มีความพร้อมของการค้าที่เป็นทางการ โดยผ่านระบบสถาบันการเงิน กอปรกับพม่าที่เข้าใจว่าไทยให้การสนับสนุนชนกลุ่มน้อยบริเวณตามแนวชายแดน ค่าของเงินจ๊าดมีอัตราแลกเปลี่ยนที่ไม่แน่นอน การขาดบุคลากรทางธุรกิจและสภาพเศรษฐกิจตกต่ำทำให้ประชาชนมีอำนาจการซื้อต่ำซึ่งทำให้การค้าชายแดนซบเซาตามไปด้วยอำเภอเชียงแสนมีปัญหาคือ ยังไม่มีท่าเทียบเรือ เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองมีความเข้มงวด และใช้กฎระเบียบที่มีอยู่ผลประโยชน์ส่วนตัว ปัญหาทางการขนส่งสินค้าทางแม่น้ำโขง พิธีการนำเข้า-ส่งออกมีขั้นตอนมากทำให้เสียเวลา ส่วนปัญหาการค้าชายแดนด้านอำเภอเชียงของ ได้แก่ ทัศนคติของคนลาวที่มีต่อคนไทยเป็นไปในแง่ลบ นโยบายต่างประเทศของลาวและสนธิสัญญาต่างๆ กฎระเบียบขั้นตอนทางการค้าของลาวยังไม่เป็นสากล ปัญหาด้านมาตรการภาษีระหว่างประเทศที่มีความยุ่งยาก มีการลักลอบนำสินค้าหนีภาษีเข้า-ออกตลอดแนวชายแดน ปัญหาทางด้านคมนาคม สินค้าจีนที่ขึ้นฝั่งอำเภอเชียงของยังไม่มีคุณภาพและปริมาณน้อยเมื่อเทียบกับอำเภอแม่สาย ทำให้ขาดสิ่งดึงดูดใจสำหรับการพัฒนาในทางท่องเที่ยวและธุรกิจ

ประกอบ รัชวงศ์ (2543) ศึกษาอุปสรรคทางการค้าในสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงอุปสรรคทางการค้า และศักยภาพทางการค้าของประเทศในสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจและใช้วิธีการศึกษาจากการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ และทุติภูมิ ซึ่งข้อมูลปฐมภูมิได้มาจากการออกแบบทดสอบถามสัมภาษณ์ทั่วไปผู้ประกอบการค้า และการสัมภาษณ์เจาะลึก ส่วนข้อมูลทุติภูมิได้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผลจากการศึกษา พบว่าอุปสรรคทางการค้าดังกล่าวเกิดจาก 2 ปัจจัยได้แก่ ปัจจัยที่เกิดจากประเทศไทยและปัจจัยที่เกิดจากประเทศคู่ค้าในสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ โดยแบ่ง การวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคจากแบบสอบถามออกเป็น ปัญหาทางด้านกฎหมาย อัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา พิธีการศุลกากร กฎระเบียบต่างๆ ความมั่นคง ด้านการเมือง และอื่นๆ ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ประกอบการ พบว่ามีปัญหาคือ การเสียค่าใช้จ่ายนอกระบบมากเกินไป ภาษีนำเข้าสินค้าบางชนิดสูง การห้ามนำเข้าและส่งออกสินค้าบางชนิดจึงทำให้เกิดการก้านอกระบบ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติไม่มีความรู้ความสามารถจึงทำให้เกิดความล่าช้า และการคืนภาษีมูลค่าเพิ่มค่อนข้างล่าช้า ส่วนในการนำผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด GRP ภาคเหนือตอนบน โดยเปรียบเทียบกับรอบจังหวัดและภาพรวมของทั้ง 6 จังหวัดการค้ามีแนวโน้มขยายตัวสูงขึ้น แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยมีศักยภาพทางการค้าในภูมิภาคนี้ ถึงแม้การค้าชายแดนในช่วงที่ผ่านมาไม่มีระบบที่แน่นอน และมีปัญหาอุปสรรคหลายประการส่งผลให้การค้าชายตัวไม่มีเสถียรภาพและไร้ทิศทาง ดังนั้นเพื่อให้การค้าชายตัวอย่างมีเสถียรภาพจึงควรพัฒนาการค้าชายแดนเป็นการค้าระหว่างประเทศ

ยุทธนา หิยมการุณ และคณะ (2544) ศึกษาการประเมินมาตรการป้องกันและปราบปราม การลักลอบนำเข้ากระเทียมของกรมศุลกากรในพื้นที่จังหวัดเชียงราย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ต้องการประเมินมาตรการป้องกันและปราบปรามการลักลอบนำเข้ากระเทียมของกรมศุลกากร โดยเฉพาะการใช้มาตรการดังกล่าวในบริเวณพื้นที่ด่านศุลกากรแม่สาย ด่านศุลกากรเชียงแสน และ จุดตรวจศุลกากรแม่จัน จังหวัดเชียงราย ว่ามีประสิทธิภาพหรือไม่ วิธีการศึกษาวิจัยดังกล่าวได้ใช้ตัว แบบการประเมินผลแบบรวมยอด(Overall Evaluation) และเป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งศึกษา จากเอกสารที่เกี่ยวข้องและจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ผลการศึกษาพบว่า มาตรการป้องกันและปราบปรามดังกล่าวที่นำไปใช้โดยด่านศุลกากรในจังหวัดเชียงรายยังไม่ สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร เนื่องจากปัจจัยดังนี้คือ ขาดการส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติงานตาม มาตรการป้องกันและปราบปรามการลักลอบนำเข้ากระเทียมจากส่วนกลาง งบประมาณ อัตราค่าจ้าง เจ้าหน้าที่ และเครื่องวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบนำเข้ากระเทียมไม่ เพียงพอเมื่อเทียบกับพื้นที่รับผิดชอบของด่านศุลกากรในจังหวัดเชียงราย นอกจากนี้เครื่องมือวัสดุ อุปกรณ์ไม่ทันสมัย ขาดความร่วมมือจากปรานในพื้นที่เกรงกลัวอิทธิพลของผู้ลักลอบและผู้ที่มี ประโยชน์ เจ้าหน้าที่ขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่อันเนื่องมาจากเมื่อมีการจับกุมและ ดำเนินคดีกับผู้ลักลอบนำเข้ากระเทียมในบางครั้งผู้ลักลอบนำเข้ากระเทียมมักต่อสู้และฟ้องร้องกลับ เจ้าหน้าที่ผู้จับกุม เจ้าหน้าที่ศุลกากรขาดการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบเข้าถึง อำนาจของเจ้าหน้าที่ศุลกากร สภาพภูมิประเทศในอำเภอ แม่สาย แม่จัน และเชียงแสน จังหวัด เชียงราย เอื้ออำนวยต่อการลักลอบนำเข้ากระเทียมได้โดยสะดวก สำหรับข้อเสนอแนะในการแก้ไข ปัญหาดังกล่าว คณะผู้วิจัยได้เสนอให้ลดภาษีนำเข้ากระเทียม ให้การส่งเสริมและสนับสนุน ทางด้านงบประมาณและอัตราค่าจ้างเจ้าหน้าที่แก่ด่านศุลกากรในจังหวัดเชียงรายอย่างเพียงพอ จึงจะ ทำให้มาตรการป้องกันและปราบปรามการลักลอบนำเข้ากระเทียมของกรมศุลกากรสัมฤทธิ์ผล

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544) ได้จ้างบริษัทที่ ปรีกษา พอล คอนซัลแตนท์ จำกัด ให้เป็นที่ปรึกษาเพื่อทำการศึกษาความเหมาะสมการจัดตั้งเขต เศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดเชียงราย โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อวิเคราะห์ความ เหมาะสมของการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดเชียงรายในรูปแบบต่างๆ และกำหนด รูปแบบที่สมควรดำเนินการ การกำหนดกิจกรรม โครงการที่มีศักยภาพ แผนการใช้ที่ดินในพื้นที่เขต เศรษฐกิจพิเศษและพื้นที่บริเวณรอบนอก โครงสร้างพื้นฐานที่จะสนับสนุนการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจ พิเศษ จัดทำแผนการพัฒนาพื้นฐานที่จะสนับสนุนโครงการ วิเคราะห์ผลกระทบทั้งด้านบวกและ ลบที่จะเกิดจากโครงการ การจัดทำแผนลงทุน กำหนดแนวนโยบายและมาตรการสนับสนุน

กิจกรรมและแผนงานในโครงการ ศึกษาผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข สำหรับวิธีการศึกษาใช้การทบทวนข้อมูลและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การรวมข้อมูลและวิเคราะห์สภาพต่างๆ ในปัจจุบัน สถานการณ์และการประมาณความต้องการในอนาคต การเปรียบเทียบและเลือกรูปแบบที่เหมาะสม การประเมินโครงการด้านเศรษฐศาสตร์ การเงินและการลงทุน การศึกษาและเสนอแนะด้านบริหารจัดการ เฉพาะผลการศึกษาทางด้านการค้าในจังหวัดเชียงราย/ภาคเหนือตอนบน พบว่าในแง่ของการค้าทั้งจังหวัดเชียงรายและจังหวัดภาคเหนือตอนบนเกือบทุกจังหวัดมีสัดส่วนของ GPP ในสาขาการค้าสูงกว่าหรือใกล้เคียงกับค่าเฉลี่ยของประเทศที่มีค่าร้อยละ 15.25 ยกเว้นจังหวัดลำพูนและเชียงใหม่ซึ่งมีเพียงร้อยละ 9.34 และ 10.47 ค่าเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าการค้าทั้งในรูปแบบของการค้าทั้งทั้งในรูปแบบของการค้าส่งและการค้าปลีกยังมีศักยภาพสูงในจังหวัดเชียงรายและจังหวัดในภาคเหนือตอนบน รูปแบบการค้าในจังหวัดเชียงรายนอกจากการค้าขายในจังหวัดและข้ามจังหวัดแล้ว ยังมีการค้าชายแดนที่แบ่งเป็นการค้าที่ผ่านและไม่ผ่านพิธีการทางศุลกากร (ซึ่งจากงานศึกษาต่างๆ พบว่ามีมากกว่าการค้าในระบบ 0.5-3 เท่า) โดยมีมูลค่าการค้าชายแดนระหว่างภาคเหนือกับประเทศเพื่อนบ้าน ในปี 2541 มากกว่า 5,000 ล้านบาท ซึ่งแนวโน้มความสำคัญของการค้าชายแดนจะเพิ่มขึ้น การส่งเสริมการค้าชายแดนจึงเป็นช่องทางสร้างงานและเป็นการพัฒนาภูมิภาคของทั้งไทยและประเทศเพื่อนบ้าน สำหรับการค้าตามแนวชายแดนจังหวัดเชียงรายพบว่ามีช่องทางติดต่อการค้าชายแดนผ่านทาง ด้านศุลกากรแม่สาย ด้านศุลกากรเชียงแสน และด้านศุลกากรเชียงของรวมทั้งสิ้น 11 จุด ประกอบด้วยจุดผ่านแดนถาวร 3 จุด และจุดผ่อนปรน 8 จุด โยทำการค้าขายกับประเทศพม่า ลาว และจีนตอนใต้ มีมูลค่ารวมที่ผ่านพิธีการศุลกากรซึ่งเป็นการค้าในระบบในปี 2543 เท่ากับ 4,357.94 ล้านบาท และมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 20.9 ต่อปี สินค้าส่งออกมายังไทยจากประเทศพม่าลาว ส่วนใหญ่เป็นสินค้าวัตถุดิบที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เช่น อัญมณีจากพม่า และถ่านหินลิกไนต์จากลาว ส่วนสินค้าที่ส่งออกมายังไทยจากจีน ได้แก่ ยางรถยนต์ น้ำมันเชื้อเพลิง และสินค้าอุปโภค เป็นต้น ศักยภาพในอนาคตเมื่อมีการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษๆ จะทำให้ปริมาณการค้ามากขึ้นเนื่องจากปัจจัยเสริมต่างๆ โดยเฉพาะการปรับปรุงด้านกฎระเบียบให้ดีขึ้น มีสิทธิประโยชน์มากขึ้นทำให้สินค้านำเข้าราคาต่ำลงมีการใช้ข้อมูลข่าวสารและการประชาสัมพันธ์ต่างๆ มีการผลิตสินค้าคุณภาพดี และมีบริการที่ดีขึ้น ดังนั้นปริมาณการค้าย่อมจะสูงขึ้นและคาดว่าจะอยู่ระหว่างกรณี “ปกติ” ถึงกรณี “ดีกว่าปกติ”